

פתיחה.

א.

פתח דבריה תאריך התורה בספור מעשה בראשית דבר יום ביומו (בפרטות*). מה באה ללמדנו בזה? אם באה ללמדנו, כי יש בורא לעולם? די היה לה לבא בקצרה: ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וכל צבאם וישובת ביום השביעי, כאשר בעשרת הדברות. ובלא"ה הבריאה מעידה ומכרזת, לכל אשר לו עין לראות ואון לשמוע ולב להבין, על ברא יחיד כל יכול. וכל הדברים אך למותר בזה, כאשר אמר דהמעשה:

השמים מספרים כבוד אל ומעשה ידיו מגיד
הרקיע: יום ליום יביע אמר ולילה
ללילה יחזה דעת: אין אמר ואין דברים בלי
נשמע קולם: בכל הארץ יצא קום ובקצה
תכל מליהם וגו' (תהלים יט).

וישעיה הנביא קרא לדורות עולם:

שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה וגו' (ישעיה ט)
ולא אמר: תנו עיניכם בתורת ה' וראו מי
ברא את השמים" וגו'.

ואם באה ללמדנו פרק ב, מעשה בראשית, איך ולמה נברא העולם?
אין הדברים האלה מספיקים כלל, ולא יודע מן המקראות, אלא מפי
הקבלה עד משה רבנו מפי הנבורה, ולא נתגלה אלא ליחדי סגולה,
שרידים אשר ה' קורא.

אבל לא, לא ללמדנו סתרי הבריאה באה התורה, ולא ללמדנו,
כי יש בורא לעולם, כי אם ללמדנו, כי יש ארון ומנהיג לעולם, אשר שם:
(א) תפקיד מיוחד לכל בריה, וקצב לכל אחת חומר וצר לה צורה,

(* עיין הישב רמב"ן עה"ת פסוק א'.

לפי תפקידה ומשלחתה בעולם. הוא קרא לאור: „שרת ביום!“ ולחשך: „שרת בלילה!“* לרקיע, היה שמים לארץ! למקוה המים: „מים!“ ליבשה: „היי ארץ החיים!“ למאורות השמים: „האירו על הארץ!“ היו לאותות ולמועדים, לימים ושנים! הוא שקל ומדר. תכן ויעד לכל אחד, לפי תפקידו, חומר וצורה, נודל ומדה. הוא אמר: „ויהי כן!“-כאשר הוא לפנינו.

ב) ואשר נתן כחות לכל בריה, וחק לכל כח, אשר לפיהו יוציא את פעולתו למעשהו, מהכח והחק, אשר על ידם ועל פיהם, תפל האבן למטה לארץ, ויתפתח גרניר הזרע ויגדל ויהי לצומח, עד למעלה, עד הכח והחק, אשר על ידם ועל פיהם, הכוכבים ירוצו במסלתם כסדרם, ורוח האדם, אשר בקרבנו יתפתח ויתנשא - הכל לה, אשר לו „הכח“, ואשר חקי' בכל הוא מושל.

ג) אשר שם משטר וסדר בכל מרחבי הבריאה. - הנה כל מחנה היצורים הגדול הלזה, אשר כל אבר שונה ומוכרל מחברו בצורתו ובצביונו, בתפקידו ובתעודתו אגודים יחד באגודת שלום; כל יציר, כקטן כגדול הפקד על מקומו ומשמרתו, במועדו ובזמנו, לפעול את פעולתו, ולעשות את מעשהו, ואין יציר נוגע בשל חברו כמלא נימא, ואדרבא כלם מצטרפים לשכלול גוף אחד, הכל נושא את כל יחיד, וכל יחיד מסייע במשא הכל. מי הוא זה המתוך בין ההפכים, והמאנד את כל הצבא הגדול, אשר לא יספר מרוב, לאחדות כלולה ומשוכללת? „ויברל אלהים!“ ה' הוא האלהים! - ה', המשפיע „בחסדו“ כח וחומר לפעולה, הוא, אשר בצדקו' הוא שם גבול ומשטר לכל. - עושה שלום שמו'!

ד) אשר ברך את כל יצוריו בתוספות ורכיו, - ולא לבד שברא את הכל, כי אם הכל מתהוה על ידו! ברכתו, כל ציץ ופרח, ברכתו, כל זרע וכל פרי, ברכתו, העולל והיונק, אשר אמו תחבקנו. ויברך אותם אלקים. היוצא מכל זה הוא: כשם שאין לעולם כלו אלא בורא אחד, כך אין לו אלא ארון ומנהיג אחד, והשמים והארץ וכל צבאם, כשם שהם כלם יצוריו, כך המה עבדיו, משרתיו, עושי רצונו! כל כח: ציר ה'; כל חומר, הוא החלק, אשר יעד ה' לכת, לפעול על ידו ועמו ולמלא' בו את תפקידו, לפי חוקי רצונו ית'.

הכל משרתי ה'! כל אחד על מקומו, בזמנו, במנת כחותיו ואמצעיו, ומלא את דבר ה' וישתתף בשכלול כל העולם כלו-משרתי ה'!

(* פסחים ב'. **) ילקוט בראשית ה'.

כלם! משרתיו - הברק, הנשם והשלג, רוח סערה עושה דברו, משרתיו - כל נמלה קטנה, הנוחלת עפר, כל ארו בלבנון, כל אוזב א - בקור, כל זיו שדי וחיתו יער, קול רעם בלגלג אשר ירעם בקולו נפנאות, אף חצצים אשר ברקיע יתהלכו, - הכל משרתיו עושי רצונו.

אלה הדברים והעקרים, אשר תלמדנו התורה בפתח דבריה, להיות ליסוד מוסד ואבן פנה לכל תורת האדם, הבאה אחיכ בכ, פרשיות התורה כלה.

ומעתה נבין היטב משנת חכמינו זכרונם לברכה: בעשרה מאמרות נברא העולם ומה תלמוד לומר, והלא במאמר אחד יכול להברא? אלא, להפרע מרשעים שמאבדים את העולם שנברא בעשרה מאמרות; וליתן שכר טוב לצדיקים שמקיימין את העולם שנברא בעשרה מאמרות (אבות פ"ה א'). אילו נבראה כל הבריאה כלה במאמר אחד, או היתה כלה, בכללה ובכל פרטיה, תלויה ישר, בלי אמצעי במאמר פיו ית, ולאדם לא היה אז מעלה ויתרון עד כל יתר היצורים והברואים. אבל עכשו, שנברא העולם בעשרה מאמרות, בעשרה פרקים, כל פרק במאמר מיוחד, אשר כד אחד מהם ישלים את רעהו וימלא חסרונו, ואין לך דבר בעולם, אשר תנאי קיומו ופעולתו יהיו בו בעצמו, כי אם יהיה תלוי ביציר חברו; וכל פרק המאוחר בבריאה הוסיף בשכלולה, וכן עזרו והשתתפו כל פרקי הבריאה הקודמים בהתחוות הבאים אחריהם, והמוקדמים עצמם לא הגיעו אל שלמותם ותכליתם. כי אם עיי הבאים אחריהם. והבריאה האחרונה שבכולם, הוא האדם עם שבת בן זוגו, המה תכלית שמים וארץ, ואף שמציאותם וקיומם תלויות במציאות ופעולת כל העולם כלו, מ"מ המה עטרת כל הבריאה ותכליתה. אם ימלא האדם את תפקידו הרם, או כל העולם כלו הגיע לשלמותו ולתעודתו, ונמצא הוא מקיים את העולם בכל פרקיו, או ישמחו השמים והגל הארץ, ירעם הים ומלואו תבל ויושבני בה, אז ירגנו כד עצי יער ונהרות ימחאו כף, ואז - ישמח ה' במעשיו, ואם יפגע האדם במשלחתו, וישנה את תפקידו, או לא לבד שהוא משחית ומפסיד לעצמו, כי אם יבלע ויחע לכל הבריאה בכל פרקיה. אז קדרו השמים ממעל והארץ היתה תהו ובהו, אז התרים רעשים וכל הנבעות התקלקלו (וימיה ד'). אז תאבל הארץ ואמלל כל יושב בה, בחית השדה ובעוף השמים וגם דני הים יאספו (הושע ד') (להפרע מרשעים שמאבדים את העולם שנברא בעשרה מאמרות וליתן שכר טוב לצדיקים שמקיימין את העולם שנברא בעשרה מאמרות).

ב.

ויוצר היא את האדם עפר מן האדמה ויפוז באפיו נשמת חיים ויהי האדם לנפש חיה.

פן אקדמ
חיים

כאן נספור ראשית יצירת האדם הניחה התורה עוד יסוד ואכן פנה לתורת האדם וידיעת מעלותו ויתרונו.
נפש חיה?! גם כל הבהמה והחיה, גם כל צפור כל כנף, גם כל דני הים, ובאחרונה – גם כל רמש, הרומש על הארץ נפש חיה המת, ומה יתרון לאדם עליהם?

אמנם כן, גם האדם נפש חיה הוא ככל הבעה"ח, אבל, פקה נא עיניך וראה, אך' נהיה האדם לנפש חיה כנגד לכל בעה"ח, ומיד הראה את מותר האדם מהם: בשעה שבא הקב"ה לברא את בעה"ח, אמר: ושרצו המים שרץ נפש חיה', תוצא הארץ נפש חיה' – ויהי כן. כאשר כבריאת הצמחים, כן כבריאת הבעה"ח לא פעלה רק הארץ, גייתם עם רוחם ממנה היו, היא הזרעם והיא ילדתם בקומתם, בצביונם ובשלמותם. לא כן ביצירת האדם: לא לבד ביצירת נפשו, כי גם ביצירת גייתו לא פעלה האדמה מאומה, רק ה' לבדו יצרה, עשה ויבונה, ומן האדמה לא לקח הקב"ה רק את החומר הדרוש ליצירת הגויה, אבל לא את הנפש החיה. בלי תנועה, בלי כל רוח חיים היה האדם מוטל גולם, עד אשר נפח בו ה' באפיו נשמת החיים, ואז – ויהי האדם לנפש חיה, זהו ההבדל העקרי, רב הערך שבין האדם לבעה"ח: בעת אשר בכל בעה"ח, רוח החיים קשור ודבוק ביסוד העפר, כי שניהם הנפש והגויה מן הארץ יצאו, אין באדם מן האדמה רק החומר, ונשמת החיים העליונה, שנפח בו ה' מעצמותיו עשתהו לנפש חיה, בזה תלויה גם נצחיות האדם: רוח החיה והבהמה היה מן העפר ושב אל העפר עם הגויה גם יחד, אבל האדם, לא לבד נשמתו, כי אם גם רוח חיהו, היא רוממה אלהית, גם היא איננה קשורה בגוף, כי אם כנשמה. ע"י הנשמה היה האדם לנפש חיה, ובה הנפש חבוקה ודבוקה, ובהפרד הנשמה מעל הגוף, לא תוכל הנפש לקברות, ולא תהיה לפתנים לברות, כי אם תהיה צרורה בצרור החיים את הנשמה, ואתה יחד תשוב אל הנצחיות ותאחז בה. גם קיומו הארצי ובריאותו אינם תלויים כ"כ בשלמות הגוף, סבות הממיתות את הבהמה, לא בכ"ע תמותנה את האדם, וחיי האדם לא נמסרו לכללים טבעיים כל כך, כמו חיית.

אדם יש לו מול. הוא יכול, לפעמים, להתקיים ע"י רוחו, אף אם אין לנפשו במה להאחז, כי אם בו.

והנה חז"ל (במדרש רבה) העירונו על כפל הוידוין, שבתוכה, ויצר, שבא רק בפעם הזאת, ודרשו בזה: ב' יצירות, יצירה מן התחתונים ויצירה מן העליונים; יצירה בעוה"ז ויצירה לעוה"ב; ב' יצרים, יציט ויצה"ר; הרי שחז"ל, ברוח קדשם מצאו את כל המל ע"ד יצירת האדם רמוז בכפל הוידוין: המה ראו כאן, שהאדם נברא בעל-דו-פרצופים; בו התאחדו השמים והארץ, הנצח והעובר בו נפשו, כן שם בו היוצר מתחלה ב' נטיות, נטייה ושאיפה לדברים רוחנים, עליונים, אל חיים נצהיים, אל עולם נצחי, ונטייה לדברים ארציים תחתונים, אל חיים עוברים וכלים, אל עולם עובר וכלה. ואמנם, כאשר משני הוידוין האחת מורגשת, והשנייה-בלתי מורגשת, כן גם שתי היצירות, אשר באדם, האחת מורגשת בהוש והשניה נסתרת; התחתונה מורגשת והעליונה מושכלת; של עוה"ז מורגשת ושל עוה"ב-מושכלת; גם שני היצרים, אשר באדם, כשוה קם, זה נופל, אבל עכ"פ מציאות שניהם קיימת תמיד, גם האדם העליון שבעליונים יש לו אחיזה בתחתוניות, וכן גם באדם השפל שבשפלים עוד יתנוצץ זיק אנושיות. גם בהתקדש ובהטהר האדם ובהתנשאו לעשות אך טוב וחסד, עוד ירגיש בנפשו פנימה התנגדות מצד היצה"ר, וכן בעת יתמכר האדם לעשות הרע ולשתות כמים עולה, עוד יכנו לבו ובמסתרים תבכה נפשו.

ג.

ויברא אלהים את האדם בצלמו בצלם אלקים
ברא אותו.

צלם אלקים? -

למלאכי מעלה נתן הקב"ה רק דרך אחד, אשר ממנו לא יסורו ולא יוכלו לסור - לא יסבו בלכתן - ורק בלכתם אחרי טבעם, היא דרכם היחידה, אשר התוה להם בוראם, המה עושים רצון קונם; והו נ"כ גורל ותעודת עולם היסודות, הצמחים והבעה"ח, אשר כל בחירה אין להם והנם כבושים במאסר טבעם ונדורים בחקיו, והחלוק ביניהם רק בזה: בעת, אשר העליונים עושים את כל מעשיהם ברעת ובתבונה ובהכרה בהורה, עושים התחתונים את מעשיהם כלי דעת וחשבון, רק עפ"י שאיפה כמיהה פנימית (אינסטינקט). שונה הוא האדם: כי הנה למעלה על מקהלת

גדודי בראוי אלה, העומדים תחת פקודת חקיו, ואסורים במאסר סדריו, אשר קבע בהם, וכלם עושים בהכרח מכעי רצון קונם, וזה תעודתם ותכליתם-אומד נבזה מעל נבזה בחפשויות המוחלטת, אשר הוא ורצונו בלתי תלויים בשום כח ורצון ודעת זולתו-ד', אל יחיד ומיוחד, יתיש, כל יכול. ומעצמותו החפשית ומיכלתו ועונו, המפקדים כרצונו על כל כחות הטבע ואלי התבל, שלח הקביה קרן זוהר אל זה העולם התחתון, וישם בתוך גדודי אלים אין מספר, אסורים במאסר חקם, יציר אחד, נצוץ מאירו ית', חלק אלוה ממעל, נשמת רוח חיים בתוך מעטה אדמה, ויאמר לו: הוה, צלמי ודמותי, תבנית אלק' ועיר אנפין על עולמך הקטן, הוא נופך! הנה נתתי לך תרות מחרותי, הנה שמתוך נגיד ומצוה כמוני על צבא כחות מכחות שונים ומשונים, מתנגדים וצרים זה לזה: במעטה אדמתך, זה חלקך מעולם התחתון, שולטים כחות ושאירות, כמו בכל יתר חלקי העולם התחתון, אשר ממנו לוקחו. אם תעובם לנפשם ילכו ירצו ברוב עזו בדרכם האחת, אשר שם טבעם לפניהם וימצאו בה קורת רוח לפי שעה ואתך יפילו למשואות, אבל אתה חפשי אתה כמוני, לך אצלתי מכבודי העזו והממשלה לרדות בכחות ועולמות, נתתי לך דעה ותבונה, להבין ולהשכיל חקי רצוני, ובהם ועל ידם תרדה בחזקת היד בעולמך של כחות ושאירות, תאוות וחמדות, להכניעם תחת חקי רצוני, אשר שמתו לפניך, ולהטותם הדרך, אשר תיטב בעיני, ולא לעקר או לשבר איזה כח או איזה נטייה אצוך, כי אם להכניע; לא להמית את יצרך, כי אם לכבשו, רצוני. לא אחת מכל כחותיך ונשיותיך, מהעליונה שברוחניות עד התחתונה שבתחתוניות שבחומריות טובות או רעות בהחלט. למטרות נעלות, מפיקות רצון ה', נבראו. חק ה' ונבולו אומר לכל אחת מהן, ער פה תבאי ולא תוסיפי, עד פה תבאי ולא תחדלי, במרה ובקצב, אשר שמתו לפניך, ולתכלית זו, שאני חפץ בה, כלן קדוש יאמר להן. וחין לנבול, אשר התויתי להן, ולא לפי חפצו, הכל סר יחדו נאלחו! חק ונבול שמתו לכל הכחות, אשה בשמים ועל הארץ מתחת, בקרבם, לבל ישנו את תפקידם, חק עולם שמתו להם, בהם, ולא יעברוהו, אבל לך ולכחותיך ולשאירותיך לא נתנו חק ונבול, תפקיד ותעודה מידו, כי אם-מפי! אותו החק, אשר כל הכחות שבעולם יכנעו מפניו, מבלי דעת ומבלי רצון, אותו תשמע אתה, בדעת ובבחיירה הפשיתו מבפי כבודי, תבין ותשכיל בו ותקבלו ברצון ובשמחה, למען חייך, וא שעבדך את כחותיך ושאירותיך, דבוריך ומעשיך אל חקי רצוני, ועל פיהם

פיהם תשים להם חק ומשטר, תתקרב לי מכל, תרום ותתנשא על הכל ותהיה כמוני היציר החפשי היחירי בתוך עולם של יצורים נדורים ואלים אסורים-צלם אלקים. כבוד אלקים יהדרו, קדושתו ורוממותו יהיו חופפים עליך, וזהרי נשמתו העליונה האלקית וזהירו בך מתוך מעטה אדמתך, עד אשר כל רואיך יכירו כך מעין דוגמא של יעלה, מה'ש קדוש יאמרו לך, ירצו בשליחותך לעשות רצונך כרצון עליון, וכל יצורי חלד, לפניך יכרעו כרך ויתרפסו תחת רגליך באימה, ויקבלו את עול שררותך כרצון! (וירדו בדגת הים וגו').

אבל מושג החפשות הלא יכול בתוכו את האפשרות והיכולת. להתקומם נגד חקי רצונו ית'. בלעדי זו היכולת והתשוקה, לא היה ראוי להקרא, אדם, כי כל רוממות ויתרון האדם תלויים רק בזה הכח והכשרון-רחשא, בהאפשרות, הנתונה רק לו לבדו, - לבלתי שמע בקול ה'. בעולם היסודות, והצמחים והבעה"ח אין בחירה, ולא כל חמא ועון, ולכן אין בם ולא יוכל להיות בם גם כל מדה ולא כל מעלה ויתרון; אבל האדם, למען, אשר יוכל להשגב על צבא מרום, ראוי שיוכל גם להשפל כבהמות שדה וחיות יער, ולמען אשר יוכל לעלות עדי גבהי שחקים, ראוי שתנתן לו האפשרות, להתקומם אחרי נפלו, ולרדת אחרי עלותו, ולא עוד אלא שהיה ראוי שינתן להרע אדרת תפארת נעימות לפי שעה, למען כחש, ולהמשיך את הלבבות אליו בחזקה, כי אילו לא מצא האדם קורת רוח וערכות רק בעשיית רצון קונו וגועל נפש בעברה, אילו היה כל רע מ-, וכל טוב מחוק, או מותר האדם מן הבהמה, - המוצאת קורת רוח רק באיתם הפעולות שהתורה לה הבוי"ש, ואין לה כל תשוקה לנולתם - אין, וכמוה היה גם האדם מוכרח במעשיו, ותכלית בריאת האדם לא היתה מתקיימת. אזיל: אותו מלאך הממונה על הריון לילה שמו, נוטל טפה ומעמידה לפני הקב"ה, ואומר לפניו: רבש"ע! טפה זו מה תהא עליה, נבור או חלש, טפש או חכם, עשיר או עני, ואילו רשע או צדיק לא קאמר כדרי"ח דאר"ח: הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים שנא' ועתה ישראל מה ר"א שואל מעמך כי אם ליראה (גדה ט"ז).

הכל בידי שמים! - חכמה, גבורה עושר וכבוד, הכל מידו של הקב"ה להאדם נתנו במדה וקצב. כל כח זכח, מההרגשה הזוהר דקה עד עוצם יד האדם, אשר בו יוציא פעולותיו למעשיהן וכשיר את עצמו בכל מלאכת מחשבת וחרשת המעשה, כל קנין וסגולה וכשרון אשר להאדם, הכל אמצעים, נתונים מידו של הקב"ה, להשלים בהם וע"י חקי רצונו;

ואמנם זה החק, אשר בכל יצורי תבל ילוה את הכת, ולא ימיש ממנו, ולא יתנהו להטות ימין ושמאל, ויקבע אופי מיוחד לחייו למינהו - הנהו מהנלה להארם ע"י דבורו של ה', למען, אשר יאזין ויקשיב, יבין וישכיל ויקבל מצות בוראו בכחירה וברעת, יענה בשמחה ובחפץ לכב, ויאמר: בל אשר דבר ה' נעשה ונשמע? הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים; - הכל נתון ומשפיע להארם תמיד אכיו שבשמים, ומה הוא שואל ממנו, כי אם ליראה וגו'. והכל מצווים ועומדים על תפקידם, כנבור כחלש, כמפש כחכם, כעשיר כעני, הכל מצווים ועומדים, להיות צדיקים, עושים רצון קונם, והכל יכולים להיות - רשעים, ה"א שואל ליראה ומצוה - להארם הכחירה, ועמה ניב היכלת והאפשרות לבלתי שמע בקולו [ראה נתתי לפניך היום את הרעים ואת הטוב וגו' ובחרת בחיים].

ולכן אם נביט על פני האנושיות, ונראה אותה רבת הנונים והצבעים: נראה בה צבעים בהירים כזהר הרקיע מזהירים ולהיפך עכורים ומכוערים, שחורים כעורב. נראה בנאי, מתנשאים לעומת שרפי מעלה, עפים במועף רוחם ממעל לכוכבי אל, וכל דרכיהם ומחשבותיהם, דבוריהם ומעשיהם המה כאחת הרמוניא שמימית, כלולה מקדושה וטהרה, מאהבה וחסד, מצדקה ומשפט, מאמת ואמונה, מחכמה, דעה, בינה והשכל - ולעמת זה נראה בנאי, יושבי חושך וצלמות הכערות והפראות, עושים במחשך מעשיהם. מתמכרים לכל דבר רע ובליעל, לכל מלאכה נמזה, רעים ומסוכנים המה יותר מחיות היער - אם רואים אנו את ההפכים האלה, והמרנוות הרבות, המרובבות, אשר בין זה לזה, ונשתומם על המראה - עלינו לרעת, כי כל אלה תולדות הרעיון הגדול, רעיון יצירת האדם, אשר הגה הבושיש, ואת כל אלה ראה ה' וידע מראש, ועמ"כ ברא את עולמו, כמשאריו: איך ברכיה: בשעה שבא הקב"ה לברא את אהיר, ראה צדיקים ורשעים יוצאים ממנו - אמר, אם אני בוראו, רשעים יוצאים ממנו, ואם איני בוראו האיך הצדיקים יוצאים? מה עשה הפלוג דרכן של רשעים מכנגד פניו ושתף מדהיר למדת הדין ובהאו, שניא כי יודע ה' דרך צדיקים ודרך רשעים תאבר (בר' ח').

ראה ה' רשעים יוצאים מן האדם, ואעפ"כ בראו, למען הצדיקים דרבים או אפילו היחידים, אשר יצאו ממנו, ובשביל מעשיהם הטובים, אשר יעשו, ומפעליהם הנשגובים, אשר יפעלו, ויתקיימו לפני ה' לנצח. ואי משום הרשעים? - הפלוג דרכן מנגד עינוי - לא נחשבו בעינוי של הקביה, ולא שם לבו להם, כי כל מעשיהם הרעים, אין סיפם להתקיים, כי אם יהיו כמין

כמון אשר תדפנו רוח וכלא היה יהיו , ועצת ה' היא תקים ורברו יכון עד.

ד.

ויכלו השמים והארץ וכל צבאם".

ארינ בריה דרשבני, וכל צבאם, אם זכה צבא לו, ואם לאו צבא עליו - הרבה צבאות מינה הקביה לאדם הזה לתבוע דיוקן שלו, הרבה דובים, הרבה אריות כו' (שם י').

צבא! - כל אשר בשמים ממעל ועל הארץ מתחת, ואשר במים מתחת לארץ, הכל הוא צבא גדול, אשר ממעל להם יוצרם ובוראם, מנהיגם ומפקדם; לכל נתן ממנו כח וגבורה, תואר ותמונה, מדה וקצב, חק ומשמר; הכל העמד עיי על מקומו ומכונו, על משמרתו ופקודתו. ותכנית כל הצבא הגדול של אלפי אלפים ורכבא רכבות יצורים הלזה בידי בוראם ומנהיגם העליון הבוית"ש. כקמון כגדול, אין אחד מהם מתקיים על ידי עצמו וכשביל עצמו. כל היצור כלו צבא אחד, משלימים כלם רעיון אחד, אשר הגה הביה; כל אחד בשביל הכל, והכל בשביל האחד, וכלם כאחד עושים את תפקידם, אשר נתן להם הבוית"ש, לו הגדולה והגבורה, לו הכח והממשלה, לו החכמה והדעת ולו הרצון והמצוה, ולנו ולהם-האמונה והמשמעת, העבודה והוריות, והאדם - אם כי גם הוא יציר ככל היצורים, ובכלל צבאו ית' הגהו, אך הוא הוחן מאת הבוית"ש בחכמה ובדעת, ובמעלות רוהניות אין מספר, והעמד עליון בתור מפקד כל הצבא הגדול, ומסדרו ומחננו ומשלימו ומקרבנו אל מטרתי, ויחד הוא עמם והמה עמו משלימים רעיון אחד גדול ורם, אשר הורה והגה, המפקד העליון, ה' צבאות שמו.

האדם הוא הגענעראל הראשי על כל הצבא העצום מאד, ועליו להתיחס בכל עניונו ישר בלי אמצעי אל המלך הגדול הקביה, ולקבל פקודות מפיו ולמלאותם בדיוק ובוהירות נפלאה, ואם יזכה או יגלה לו המלך הגדול סוד ותכנית העולם, ויודע לו את כל הנעשה אחורי הפרגוד אשר בין האדם וההנחנה העליונה, ואז - צבא לוי - או כל הצבא הגדול של המלך הגדול והגורא, כל ברואי מעלה ומטה, מהאזוב אשר בקיר עד גלגל החמה, כלם סרים למשמעתו, לעשות רצונו, שהוא כרצון עליון, ויגור אומר ויקם לו וככל היוצא מפיו יהי. ואם לאו-כאשר יפרק האדם עומ"ש

הוא צבא
הוא צבא

עומ'ש מעליו, וירצה, לכונן ממלכה בפ'ע, בלתי תלויה ברצון עליון ית, וכנגד רצוני, ואת צבא הברואים ירצה להכניע, ע"י הכחית הנעלות, אשר נתן לו היוצר, וללקחם לו לעבדים ולשימם במרכבות כבודו, ואין קץ לתחבולותיו ואין קץ למומותיו, ואין קץ לתאוותיו, ואין קץ לשרירות לבו - מורד באדונו הוא, כמלכו ש'ע, עבד נמכוה, בשר ודם, עפר ואפר - מורד באדונו, המלך הגדול, הנכבד והנורא, והוא-מחריש? אמנם כן, אין קץ לארך אפיו של הקב"ה, אין קץ לסבלותו! אבל קץ שם ד' לחושך ולעול! נכונו לבגודים שפטים, יבא יומם ותמלא סאתם-או, צבא עליו. או כל הצבא הגדול של הקב"ה יתקוממו כנגדו, להלחם בו עד רדתו, ואף אם יעלה לשמים שיאו ואם בין כוכבים ישם קנו, משם יורידהו צבאו ית' ויפילהו לשאולה. כי זה אחד מתפקידי צבאו ית', לנער רשעי ארץ ולהרסם כל בניני תפארתם, לבער את הרעה מן הארץ ולשרש אחרית עד תמה, ותכו מלכות שמים בארץ, ויכון כסא מלכות ה' לעולם.

ד.

כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלהים לעשות.

ממלאכת עולמו שבת, ממלאכת הצדיקים והרשעים לא שבת, אלא פועל עם אלו ופועל עם אלו, מראה לאלו מעין דוגמטרין שלהן ומראה לאלו מעין דוגמטרין שלהן (ב"ר י"א).

אחרי כלות ה' את מלאכתו, מלאכת עולמו, מלאכת שמים וארץ, מלאכת הטבע, ירה אבן פנה לבנין עולמם של בניא, עולם של צדיקים ורשעים, עולם ההסתוריא, העתיד להשתלשל ולהשתלם לאט לאט, מעט מעט, עד הגיעו לתכלית שלמותו ותקונו, עד אשר יאמר עליו האדון ה', כי טוב הוא. זו אבן הפנה, היא השבת. היא נועדה מפי עליון ללוות את האדם על כף דרכי חייו פה עליו אדמות, ולהודיעו תמיד, כי זה העולם, אשר סביבו, אשר ממערף לו ואשר מתחת לרגליו, הכל, מלאכתו של ה' היא, אשר עשה במחשבה תחלה לתכלית ידועה לו ית', וגם הוא, האדם עצמו, עם המון כחותיו וסגולותיו, נטיותיו ושאיפותיו, המתנגדות ונלחמות זכו, מלאכתו היא, אשר ברא יצרו ועשהו לכבודו, וכי יש אדון לעולם, אשר כף צבא השמים והארץ, מהקטן שבקטנים עד הגדול שבגדולים, כל

כל אחד ואחד וכלם כאחד, ממלאים את תפקידם אשר שם אדונם לפניהם, ומשמרים את חקם, אשר חקק להם. וגם הוא, האדם, הפקד עיי אותו האדון, למלא את התפקוד, ולשמר את חקיו, לעשות את מלאכתו, מלאכת כבישתו ורכישתו, יצירתו וכוונתו, מלאכת מחשבתו, לפני ה', אשר נתן לו הכח, והחכמה, והכשרון והשלטן על כל יצוריו תבל.

וכל עיקר תכלית הנהגת ה' את עולמו, והופעותיו בעולם, והתגלותו לעיני בניא, אינם אלא לעטר את השבת בעשרת הנצחון ולפרוש ממשלתה על כל האנושיות ולאגד את כל האנושיות כלה באגדת התאחדות והתכללות נצח עם שבת בן זוגה. לתכלית זו, בדרך ה' את השבת, ויקדשה. לתכלית זו נתן בידה שפע של "ברכות", וקדושות" עבור האנושיות, אשר על ידן יתברכו ויתקדשו יתגדלו ויתנשאו כל המחוזקים בה באמת וכתמים. ואם גם ירכו המתנגדים לה והמתכחשים בה והמפירים את בריתה. שתי המרגליות הטובות האלה, אשר קבע ה' בה, הן הן, ערובות בטוחות, כי סופה לנצח את העולם כלו. עושר וכבוד, תעניינים והנאות ימצאו הרכה, אבל ברכת ה', הנותנת לאדם מנוחת הנפש, מנוחת אהבה ונדבה, מנוחת אמת ואמונה, מנוחת שלום ושלוח, ושמתת החיים, אף אם הבית ריק, ואף אם דל הוא האדם, לא תמצא, אלא במקום שהשבת מצויה. חכמה ודעה, אומנות וחרשת המעשה, יפי והדר, ימצאו בכל מקום, אבל הקדושה והטהרה, יפי המדות ונקיות הדעת לא ימצא, אלא במקום שליטת השבת. אבל האנושיות לא תוכל להתקיים על הרכישה והעבודה, מבלי הברכה והמנוחה, ולא על ההנאות והתעניינים מבלי הקדושה והטהרה; ואם גם ישם האדם מלאכיו ברכים, וישים עבים רכובו, אם יעלה עיף כנשר, וכל רו מזוי הטבע לא אינם ליה, אם את השבת ימחה מהוך עולמו-אם ישבת את אלקיו ואדונו ויאבד את ערכו האנושי-או יגיד השמים עונו, והארץ תתקומם לו, כי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא א' לעשות, כי האלקים אשר ברא את העולם יש מאין-כרעותיה-וכל היצורים, מקטנם ועד גדולם, המה, מלאכתו, משלימי מחשבתו, אשר חשב בבריאה זו, הוא, אשר לא לכד, התאים את כל הבריאה לתכלית השבת, כי אם פקד וצוה וגור, שהכל יסייעו להשלמת זו התכלית, ואת כל המונעים והמפריעים סירו מעל הדרך, המובילה אל התכלית.

ולא עוך אלא שהקביה בעצמו לא יעזוב את הנהגת העולם מידו, יסכב סבות, יתקן תקונים, יופיע ויתגלה לפרקים בעולם, להראות לצדיקים מעין דוגמטרין שלהם- לנצחם על הקמים עליהם ולרומם קרנם בכבוד

בכבוד, ולהראות לרשעים, מעין דונמטרין שלהם—להרס את בניני עזם ולקעקע את ביצתם להכחידם מעל פני האדמה. ואלה הסבות והגלגולים, הנעשים בעולם, מלאכתו המה, מלאכות מחשבתו המה, מוציאי ומשלימי מחשבתו בעולם ההסתורי, כמו כל היצורים בעולם הטבעי. וכמו ימי עולם הטבעי היו ששה, כן ימי עולם ההסתורי ששה, ששת ימים של הקביה, ששת אלפים שנה, כדתנב"א; שית אלפי שנין היו עלמא וכו" (סנהדרין צ"ז; ע"ז ז); וכאשר נברא עולם הטבעי בעשרה מאמרות, שכל אחד הוא התגלות כבוד ד' בעולם הטבעי, וכל אחד הקריב את העולם הטבעי לשלמותו ולשכלולו, כן נברא עולם ההסתורי בעשר, הופעות ה' בעולם, הנקראות בפי חז"ל: "עשר ירירות", שכל אחד קרבה את העולם ההסתורי לשלמותו ולשכלולו, וכמו שעתידים אני לבאר בעז"ה כל אחת בפנים הספר: ואלה הן:

ירידה א' בן עדן, שנא: וישמעו את קול ד' אלקים מתהלך בגן, ואומר דודי ירד לנו.

ירידה ב' בדור המגדל, שנא: וירד ד' לראות את העיר.

ירידה ג' בסדום, שנא: ארדה נא ואראה וגו'.

ירידה ד' במצרים, שנא: וארד להצילו.

ירידה ה' על הים, שנא: וישט שמים וירד.

שתיים בסניני, א', שנא: וירד ד' על הר סיני אל ראש ההר.

" " " ב', וירד ד' בענן, (בלוחות אחרונות).

שתיים באהל מועד, א'—שנא: וירד ד' בענן וידבר אליו (במדבר י"א כ"ה, בעת מינוי הזקנים).

" " " ב'—שנא: וירד ד' בעמוד ענן (בעת מעשה מרים).

ירידה י' לעיל, שנא: ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים.